5 bani în România.- 10 bani în străinătate ICGB

6 PAGINI

Anul XXXII. - [illegible] 1914

ABONAMENTE
ROMÂNIA: Lei 4.65 / 9.15 / 18.- — 3 luni / 6 luni / Un an
STRĂINĂTATE: Lei 10.- / 20.- / 40.-

UNIVERSUL

CELE DIN URMĂ STIRI DIN LUMEA ÎNTREAGĂ
TELEGRAFICE ŞI TELEFONICE

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN

ANUNCIURI
PAGINA III
Linia corp. 7 Bani 50
Idem pag. IV .. 40
Inserţii şi reclame 3,50 linia
Anunţuri sau informaţiuni mortuare după mărime dela 60-150 lei

Redacţia şi Administraţia: — Bucureşti — 11. Brezoianu. 11

Delegaţia regimentului „Împăratul Nicolae II", din Bazargic, care a plecat Joi la Petersburg spre a preda Ţarului uniforma de comandant al acestui regiment. Din delegaţie face parte şi d. Diamandy, ministrul României la Petersburg, care e căpitan în rezervă. Delegaţia e condusă de d. colonel Herescu

Pentru complectarea reformei agrare

In n-rul 174 din 27 Iunie a. c., al ziarului „Universul", d. Alex. Resmeriţă, profesor din T.-Severin, publică un articol în care ocupându-se de reforma agrară proectată de guvern pentru „o mai dreaptă repartiţie a întinderei pământului", se opreşte asupra unui lucru de foarte mare însemnătate: *instruirea profesională a ţăranului nostru.* Intr'adevăr, chestia aceasta are o importanţă covârşitoare; despre ea s'a vorbit dese-ori, căci de multă vreme este la ordinea zilei şi va continua a fi încă un timp îndelungat, mai ales dacă reforma va nesocoti această latură ea problemei agrare.

Cu drept cuvânt, observă d. Resmeriţă, ţăranul a luat pildă de la marele cultivator în ce priveşte munca pământului şi este atât de adevărat aceasta în cât, ori de câte ori te dai în vorbă cu săteanul despre ale plugăriei, la toate îndemnurile pe care i le faci *cu cuvântul* de a-şi cultiva mai cu îngrijire pământul, de a ara bine şi la timp, de a semăna sămânţa aleasă, etc., la toate şi în chip invariabil dânsul îţi răspunde oftând, cu resemnarea umilă a fatalistului: „ce să fac, dacă n'am şi eu pământ ca boerul!"

Pentru sătean totul se reduce la pământ şi nici nu bănueşte măcar că există şi o chestie a perfecţionăreî meşteşugului plugăresc. Lucrul este explicabil, căci de atâta amar de vreme doar vede că proprietarul ori arendaşul, cu alte cuvinte *cultivatorul mare*, strânge avere muncind pământul în chip extensiv, ca să nu zicem rutinar şi hrăpăreţ, şi întrebuinţând cele mai de multe ori, în afară de braţele săteanului, vitele şi plugul lui. Faptul că muncile la boeresc se fac mai la timp sau altele asemenea, nu comptează de loc aproape şi în judecata lui simplistă ţăranul revine veşnic tot la *lipsa de pământ.*

Să încercăm deci a-i da şi pilde contrarii, să-i arătăm că de pe aceeaşi întindere de loc, cât de mică, se poate scoate mult mai mult de cât scoate dânsul azi cu felul lui de a munci şi să-i dovedim că printr'o muncă făcută mai cu socoteală îşi poate îndestula gospodăria şi asigura o viaţă îmbelşugată.

Dar cum să facem aceasta? Autorul citatului articol emite ideia de a aduce agronomi străini din Franţa, Olanda, Elveţia ori Germania spre a învăţa pe ţăran cum să facă plugăria sau cum să *gospodărească*, dacă ne putem exprima astfel, ajutaţi fiind aceştî agronomi străini şi de agronomii români.

Nu mă gândesc că această ideie va fi pusă imediat în practică de factorii competenţi, dar fiindcă este vorba de a-şi da fiecare părerea, să-mi fie îngăduit a arăta aci că nu mă împac de loc cu inovaţia de a aduce *dădace* străine pentru plugarul român şi aceasta pentru motivul foarte simplu că avem la îndemână un alt mijloc mai eficace şi mai expeditiv cred eu şi anume *improprietărirea absolvenţilor şcoalelor de agricultură.*

Ideia aceasta nu este nouă, ea a fost de mult timp lansată, iar „Societatea română de agricultură" a pledat cu stăruinţă pentru făptuirea unei asemenea idei, reuşind a realiza ceva în aceastâ direcţie prin câteva dispoziţiuni carî au fost prevăzute în „legea vânzărei bunurilor de mână moartă" în urma insistenţelor eî mai ales.

Dacă este vorba de a se realiza reforma tot prin mijlocul şi sacrificiul statului, *să se înlesnească improprietărirea absolvenţilor şcolilor de agricultură*, a celor din ţară în special, carî să întemeeze în cât mai multe puncte ale ţărei exploatări agricole micî şi mijlocii, absolvenţilor şcolilor elementare şi inferioare de agricultură să li se dea loturî mai micî, iar celor ai şcolilor mediî şi superioare (vorbesc la plural în nădejdea că vor fi mai multe în viitor) să li se dea loturî ceva mai mari. Aceştî absolvenţi sânt preferabilî orî cărui agronom străin, căci dânşiî nu numai că au o pregătire profesională potrivită pentru o asemenea misiune, dar îşi cunosc foarte bine ţara, moravurile, obiceiurile, condiţiile economice, condiţiile de climă şi teren, etc.

Un străin, orî cât de iscusit şi instruit ar fi dânsul, fiind transplantat într'un mediu nou, va căuta mai întâi să se orienteze, va păşi dibuind şi încercând la început, aşa că nicî greşelile nu vor fi excluse şi înainte de toate va trebui să treacă un timp oarecare până să se poată vedea un rezultat pozitiv apreciabil, iar noi avem nevoe de o îndrumare grabnică a ţărănimeî spre o plugărie raţională.

Un exemplu în această privinţă avem cu câteva exploatări agricole şi de crescătorie de vite conduse astăzî în ţară la noî de către olandezî, englezî, etc., carî aû dat rezultate nu prea strălucite, cel puţin până acuma, contrariî multor aşteptărî.

Este nemerit iarăşî a aminti că ştiinţa agricolă, vastă şi universală ca principiî, nu este una şi aceeaşi în orice regiune. Ci suferă în partea ei aplicativă serioase modificărî potrivit condiţiunilor speciale de climă, sol, etc. din diferitele părţî ale globului, de aceea chiar fiecare ţară aproape îşî are agricultura eî proprie şi noua ne trebue o agricultură a noastră, naţională, pe care să ne-o creăm de aci 'nainte. Şi, în împrejurarea de care ne ocupăm, absolvenţiî şcolilor de agricultură şi-ar îndeplini menirea lor şi nu ar mai îngroşa rândurile declasaţilor cerând slujbe pe la C. F. R., menire în care—printr'o crudă ciudăţenie a vremurilor de azî—sânt înlocuiţî prin alţiî cu totul străinî de misiunea ce li se încredinţează.

Să nu mai fim tributarî străinătăţeî şi în această împrejurare, mai ales că rezultatul este mai mult de cât îndoelnic; să lăsăm în pace pe francezî cu agricultura lor de laborator, pe olandezî cu climatul lor maritim cu totul deosebit de al nostru, continetal, etc. etc., iar dacă este vorba să împrumutăm ceva de la străinî, apoî micii fermierî — absolvenţiî improprietăriţî — ar putea vedea la vecinii noştri unguri (cu durere o spunem) şi ruşî multe lucrurî folositoare şi uşor realizabile, în orice caz fără primejdia inovaţiilor nepotrivit aduse din vestul Europeî, deoarece este o mare asemănare în foarte multe privinţî între ţara noastră şi ţările vecinilor amintiţî mai sus.

Paralel cu împroprietărirea absolvenţilor şcolilor de agricultură să se urmărească şi să se realizeze cât mai neîntârziat reorganizarea întregului nostru învăţământ agricol. In adevăr, nu mai este un secret pentru niminî astăzî că învăţământul nostru agricol inferior tânjeşte, aflându-se aproape în aceeaşî stare ca acum vreo 15 anî, iar învăţământul superior reprezintat prin Şcoala Centrală de agricultură dela Herăstrău se reazămă încă pe legea separatoare din 1893 a d-luî P. Carp[1]). Vor trebui deci înmulţite, suficient înzestrate şi reorganizate şcolile elementare, inferioare şi mediî de agricultură, va trebui reorganizată şi Şcoala Centrală de agricultură dela Herăstrău, iar pe lângă toate acestea va trebui introdus şi *învăţământul agricol ambulant* care a dat rezultate bune pretutindeni şi care cred că *este un mijloc* cu deosebire potrivit pentru instruirea ţăranului nostru. Căci dacă şcolile de agricultură vor asigura educaţia profesională a tineretului de la ţară, învăţământul agricol ambulant împreună cu *gospodăriile model* ale absolvenţilor şcolilor de agricultură va îndruma prin pilda vie a lucrurilor văzute şi pipăite spre o cultură mai raţională pe plugariî vârstnicî carî altfel, numai cu vorbe, dat fiind scepticismul lor prea bine cunoscut, ne-ar putea obiecta că „e greu să înveţi calul bătrân în buestru".

Procedându-se astfel, reforma agrară ar fi complectă, iar rezultatul mulţumitor; altfel, va rămâne şi de aci înainte la ordinea zileî *chestia pregătirii profesionale a sătenimuluî*, o latură importantă a mareî chestiunî agrare din România.

P. Rosiade

Subdirectorul şcoliî centrale de agricultură dela Herăstrău

1) Prin legea de la 1893 Şcoala Centrală de agricultură s'a separat de şcoala de silvicultură, primind o nouă organizare.

Neregulile serviciului poştal

Iarăşî suntem siliţî să ne plângem de neorânduelile serviciuluî poştal.

Depozitarul nostru din Drăncenî ne scrie:

„V'am comunicat la timp despre primirea neregulată a ziaruluî.

Am primit ziarul **pe câte două zile,** *iar astăzî* **iarăşî nu l-am primit,** *aşa că Luni trebuc să primesc* **odată pe treî zile.**

Rog interveniţi la locul competenţi".

De asemenea primim mereu plângerî dela uniî abonaţî că poşta nu le duce regulat ziarul.

EMIL GARLEANU

Azî se face înmormântarea luî Gârleanu, care plecă la 37 anî, după o muncă trudnică.

„Bătrânii"; „Odată"; „Cea dintâî durere"; „Schiţe de război"; „Intr'o noapte de Maî"; „Din lumea celor care nu cuvântă" şi „Nucul luî Odobac" — vor rămâne să însufleţească în sufletele cititorilor de literatură, imagina cea maî senină a celuî maî delicat scriitor al nostru, din ultima vreme.

Ca scriitor, Gârleanu a avut însuşirile unuî prozator de seamă.

Din paginile luî Gârleanu, de adevărată literatură românească, scriitorul apare ca unul ce-a pătruns viaţa până 'n adâncul dureros al eî, lăsând însă în sufletul scriitoruluî năzuinţa viguroasă de a înfrumuseţa orîce înfiripare de viaţă, cu entuziasmul uneî speranţe cinstite.

In proza luî Gârleanu se disting în special descrierile — fie de natură, fie descrierile sufleteşti ale omuluî, care chinueşte, orî este chinuit de alţiî, orî de instinctele sale proprii.

— O probă.

„E năbuşeală. S'a întunecat de odată, ca seara, şi nu-s decât două ceasurî după amiazî. Un vânticel fierbinte suflă printre copacii grădineî, frunzele înfiorate îşi strecoară una alteia un şopot taînic. Rândunelele de subt streaşina largă a caseî s'aû înşirat cu toate pe la cuiburile de humă. In portul lor întunecat, păsărelele par amorţite de frica aşteptăriî: Ce o să fie oare? Din zare se împrăştie pe luciul întins al cerului, un văl negru, asemenea unuî fum gros. O bubuire trăgănată, ascunsă, apoî o scăpărare ca de amnar şi vântul înalţă vârtejurî de colb, ce par'că vor să sfredelească pământul. Bucăţelile de hârtie ridicate de prin ogrăzî, se sbat ca niste fluturî spăimântaţî. Pocniturile uşilor, uitate deschise, zăngănitul geamurilor sparte, strigătele oamenilor buimăciţî să-şî pue lucrurile la adăpost, se amestecă într'un vuet neînţeles, acoperit de bubuitul tunetuluî, ce nu-şî mai fereşte glasul..."

Gârleanu scria profund impresionat de subiectul, pe care-l tratâ şi poate sub această sugestiune, însuşî stilul luî era vibrător, plin de culoare şi de-o excepţională bogăţie de figurî aşa de plastice, în cât concretiza cele maî tainice ritmurî sufleteştî.

In afară de aceasta, Gârleanu era un îndrăgostit de limba românească pură, scuturată de orîce pulbere neologistă. Şi de aceea, fraza autoruluî „Bătrânilor" este plină de muzicalitate.

Citind proza luî Gârleanu, aî par'că impulsiunea de a citi cu voce tare, ca să simţî melodia armonioasă de cântec melodios a prozeî luî sincere.

O altă observaţie, care se desprinde din analiza prozeî luî Gârleanu, este că în bucăţile luî nu întâlnim eroi — personagiî carî să concentreze şi în jurul cărora să se desfăşoare toată acţiunea şi atenţiunea —, carî să calce peste observaţiunile reale, intrând într'un aliaj de extraordinar şi imaginaţie. Nu. Gârleanu înfăţişează oameni — de toate zilele şi de toate nuanţele, carî trăesc în natmosfera vieţiî reale, într'un amestec de emoţiî dramatice şi acţiunî comice, de simţirî leale şi cugetărî de prudentă laşitate.

Şi astfel aproape toate personagiile luî Gârleanu, ne dau pe lângă înfăţişarea mediuluî lor ambiant şi cele două aspecte pronunţate ale caracterului omenesc general: duioşia şi dispoziţia de a fi învinse, sub povara greutăţilor şi laşităţiî vieţiî.

Dar o însuşire de căpetenie a luî Gârleanu a fost bunătatea, — aşa de intensă, încât cu ea înfăşura orice observaţiune şi orîce manifestare exterioară. Gârleanu din bogăţia luî sufleteascâ a putut să pătrundă în viaţa mică, închisă şi mohorâtă a „celor care nu cuvântă" şi le-a arătat un suflet de animal, duios şi blând, naiv şi chinuit, care se înfiripează de-asupra instinctuluî uitat de inteligenţa târzie.

— O pildă „Calul".

„S'a trezit în câmpiile întinse, acoperite de erburile dese, culcate de vânturî, ale Ungarieî. In mijlocul lor s'a ţinut câtăva vreme de mama luî, o eapă oarbă, ce sta răsleţită de ceilalţî caî, dintre carî, ceî maî frumoşî fuseseră mânjiî eî. Apoî, când a simţit fiorul sălbatec, ce i se revărsase în sânge, în largul pustietăţilor acestea, a deprins cele dintâî goane, şi-acolo şi-a ridicat capul, a lărgit nările şi cutremurându-şî coama încălcită de spini, răspunde la chemărî necunoscute, trimiţând depărtărilor cel dintâî nechezat puternic, ce-l eşise din piept.

Dar când se învăţase cu viaţa asta slobodă, se pomeni odată prins din fugă, înfrânat cu de-a sila de către cineva, care se aruncă dintr'o săritură călare pe el.

Atunci a înţeles că cineva îl ameninţă, s'a strâns ghem şi a pornit ca o săgeată. Trupul îî era numaî apă, gura o spumă de sânge şi când se simţi sleit de puterî se opri. Un nechezat par'că'l chemă dincotrova; dar când văzu, că duşmanul e tot pe spatele luî, că-î smuceşte frâul tot aşa de crunt, puse capul în piept şi învins, se întoarse încet, purtându-şî stăpânul".

*

In proza luî Gârleanu, predomină multă dragoste, lumină, generozitate şi profunzime. Pentru el, scrisul n'a fost un joc, ci un puternic mijloc de călăuzire a sufletelor, o şcoală pentru marele public, de a-şî limpezi emoţiile de artă, ca să le trezească din închicirea meschinăriloř zilnice şi să le înalţe pe treapta virtuţilor de largă frumuseţe artistică.

Desigur sub această călăuză Gârleanu a scris maî la toate revistele, şi a scris şi la ziarul nostru, ca să-şî spună cuvântul la cât maî mulţî.

*

Gârleanu a fost acela, care îngândurat de răsleţirea scriitorilor a luat iniţiativa să-î unească pe toţî într'o „societate a scriitorilor români", al cărei cel dintâî preşedinte el a trebuit să fie.

Devotat colegilor săî, bun până la jertfa de sine, entuziast ca un om cu conştiinţa curată, mândru în activitatea sa pusă în slujba tuturor, muncitor până la epuizarea forţelor, Gârleanu se scoboară azî în lutul odihneî.

Ca fost colaborator şi prieten al ziaruluî nostru, îî aducem întreg prinosul de neţărmurit regret.

B. C.

Evenimentele din Albania

AMANUNTE ASUPRA LUPTELOR DELA CORIŢA

Durazzo, 5. — Luptele de la Coriţa aû fost foarte sângeroase, cu toate că maiorul olandez Malincroot dispunea numaî de un număr restrâns de jandarmî.

Când răsculaţiî s'aû apropiat de oraş, maiorul nu maî dispunea decât de un număr de 80 de jandarmî, carî aû opus o resistenţă disperată la podul ce se află la 12 km. depărtare de oraş. In totul luptei o parte a jandarmilor a trecut de partea răsculaţilor, aşa că maiorul a fost nevoit să depună armele, predând oraşul răsculaţilor.

NEINTELEGERI INTRE RASCULAŢI

Skutari, 5. — *Un ziar de act susţine, că între şefiî răsculaţilor din tabăra de la Şiak, aû izbucnit grave neînţelegerî, din pricina cărora aû avut loc şi ciocniri. Sunt 16 răniţi.*

Doi şefi de trib aû propus ca răsculaţii să procedeze de comun acord cu Serbia, restul şefilor însă aû opus însă, sub motiv că această conlucrare ar avea ca urmare împărţirea Albanieî.

Se afirmă că parte din răsculaţi s'aû reintors la locuinţele lor.

STAREA DE ASEDIU LA VALONA

Valona, 5. — Răsculaţiî din Kimara aû somat populaţiunea oraşuluî Dukati să le permită libera trecere prin oraş căcî altfel îl vor incendia.

La Valona a fost proclamată starea de asediu. De la orele 7 seara în sus nimenî nu maî are voie să circule pe străzile oraşuluî.

CALATORIA LUI ISMAIL KEMAL BEY

Roma, 5. — Din Valona se anunţă, că fostul preşedinte al guvernuluî provizoriu albanez, Ismail Kemal bey a hotărît să întreprindă o nouă călătorie la Roma şi Viena.

Generalul de Weer şi-a exprimat convingerea, că răsculaţiî mahomedanî nu vor ataca Valona.

DECLARAŢIILE GENERALULUI DE WEER

Roma, 5.—Generalul De Weer a declarat unuî corespondent al ziaruluî „Corriere d'Italia", că este ferm convins că răsculaţiî nu vor ataca Valona.

Din declaraţiile generaluluî reese, că el consideră ca terminată acţiunea ofiţerilor olandezî, a căror misiune de a forma şi organiza jandarmeria albaneză nu a reuşit, prin faptul că oamenii înrolaţi s'aû dovedit ca absolut nedisciplinaţi şi nesupuşî.

RASCULAŢII CER ABDICAREA PRINCIPELUI

Roma, 5.— **Răsculaţiî aû acordat reprezentanţilor Puterilor un termen de 72 ore, în care trebue să convingă pe principele Wilhelm să abdice.**

CE SPUNE PRENK BIB DODA

Viena, 5. — Corespondentul din Durazzo al ziaruluî „Neue Freie Presse" a avut o convorbire cu Prenk Bib Doda, care a declarat că Puterile aû înfiinţat în principiu Albania şi este de datoria lor s'o ajute şi cu fapta.

Situaţia este extrem de gravă şi, dacă Puterile nu vor interveni, uşor se poate întâmpla o catastrofă.

Capitala Albanieî ar trebui să fie Skutarî.

Prenk Bib Doda a refuzat portofoliul externelor oferit de principele Wilhelm.

LA DURAZZO E LINIŞTE

Durazzo, 5. — In oraş domneşte linişe. Legaţiunile străine, cât şi conacul princiar sunt păzite de marinarî străinî.

EPIROŢII SE RETRAG SPRE GRANIŢELE EPIRULUI

Viena, 5. — **Corespondenţa albaneză află din Valona că, după ştirile sosite acolo, epiroţii ar fi hotărît să nu înainteze maî departe, ci să se retragă spre graniţele Epirului. Realizarea acesteî hotărîrî a şi început.** (A. R.)

RASCULAŢII VOR IMPACARE

Roma, 5. — *Agenţia Stefani află din Durazzo cu data de 4 c., ora 10 seara, că răsvrătiţii aû adresat câte o scrisoare miniştrilor Italieî, Rusieî, Angliei şi Franţeî, carî aû fost înmânate şi în care răsculaţiî roagă pe aceştî miniştri străinî să facă o intervenţie în scop de a provoca o întrevedere la Şiak, în care ei ar expune dezideratele lor „spre a înlătura o vărsare de sânge zadarnică". Aceste scrisorî aû fost redactate într'o formă respectoasă. Miniştriî, carî aû primit aceste scrisorî, aû hotărît să informeze de această faptă pe miniştriî Austro-Ungarieî şi Germanieî şi s'a răspuns răsculaţilor să trimeată şi o scrisoare reprezentanţilor celorlalte Puterî. După împlinirea acesteî cereri, se va lua o hotărîre.* (A. R.)

*

Durazzo, 5. — (4 Iulie). Membriî englez şi rus aî comisiuneî de control, precum şi miniştriî Italieî şi Franţeî, aû fost invitaţî de răsvrătiţî să vie mâine la amiazî la Şiak spre a conferi cu eî. Răsculaţiî spun că doresc să înlăture o vărsare de sânge zadarnică. Aceste scrisorî aû fost comunicate Principeluî şi, de acord cu el, s'a răspuns că tratativele ar fi posibile dacă toate cele şease Puterî ar fi fost reprezentate. Câtîva membri aî comisiuneî aû fost de părere că ar fi maî bine dacă răsculaţiî ar trimite eî delegaţî la Durazzo.

Aci situaţia e neschimbată. (A. R.)

Sisteme electorale în Europa

— Urmare —

de **Marcel Bibiri-Sturia**

BULGARIA

La spatele ţăreî noastre trăeşte un popor care dacă în diferite rânduri a dat dovadă de o lipsă de maturitate politică, dispune însă de instituţiî pe alocurea superioare alor noastre şi asupra cărora atragem atenţiunea celor însărcinaţi cu studiul reformelor actuale.

Constituţia bulgară datează din 1879 şi e datorită guvernorului rus de pe acele timpurî care o prezintă adunăriî naţionale şi de care fu adoptată în întregime. Prin acea Constituţie se stabileşte ca sfatul ţăreî să fie format dintr'o singură adunare: „Sobrania", aleasă cu *sufragiu universal.* Un sfert dintre membri eraû numiţi de print.

Legea electorală în vigoare astăzî în Statul vecin este din 23 Martie 1897 cu diferite modificărî ulterioare.

După această lege sunt alegătorî toţî cetăţenii bulgarî în vârstă de 21 anî, având exerciţiul drepturilor civile şi politice.

Votul se face în fiecare comună, iar nu pe centre electorale cum a fost şi cum se propune să fie la noî şi de acum înainte.

Şi în această privinţă ţinem să atragem atenţia comisiilor de reformă că, în toate ţările din Europa în care funcţionează sisteme de vot liberale şi democratice, *votul se face în comuna de reşedinţă a alegătorului.*

A sili pe alegător să se deplaseze fie chiar numaî până la reşedinţa plăşeî, pentru a-şî da votul săû înseamnă a pune chiar dela început un stăvilar important libertăţeî de a vota. In adevăr în modul acesta îl va fi foarte uşor guvernuluî sau să împedice pe un alegător bănuit să plece din satul săû, sau odată sosit în comuna unde se face votul să influenţeze prin diferite mijloace coruptibtile asupra luî, fie că n'ar fi decât mijlocul clasic întrebuinţat până acuma: Plata cheltuelilor de transport în banî sau în băutură. Pe de altă parte cu votul la reşedinţa plăşeî se va deprinde şi noul alegător cu ideea că cheltuiala pe care o face cu drumul ca să meargă la reşedinţa plăşeî, priveşte pe guvern sau pe candidatul care a fost adus să voteze. Or, toate aceste modalităţî ale reformelor de mâine, care la prima vedere ar părea de mică importanţă, aû mare valoare din punctul de vedere al caracterului general al reformelor. Acest caracter nu va fi niciodată acel cu adevărat democrat şi liberal decât atunci când fiecare detaliû în parte va purta această pecete.

Maî mult. In Bulgaria alegătorul poate vota în altă comună, cu condiţia să fi locuit acolo 6 luni, iar membriî birourilor şi delegaţiî candidaţilor pot vota în comuna în care se găsesc. Birourile comunale sunt prezidate de învăţători.

Până în 1911 a existat în Bulgaria scrutin uninominal pe circumscripţiî formate din câte un district care trimitea unul săû maî mulţî deputaţî. Când un district avea maî mult de 70.000 locuitorî se despărţea în două circumscripţiî electorale deosebite. Intr'o circumscripţie electorală eraû proclamaţî aleşî deputaţiî candidaţiî carî aû obţinut cel maî mare număr de voturî. E de notat că în ziua alegereî şi cinci zile maî înainte, nicî un alegător nu poate fi chemat de autorităţî sub pretext de lucrărî, prestaţiî săû orîce serviciû, fie chiar serviciû militar.

Dela 1911 s'a introdus în Bulgaria scrutinul de listă cu reprezentarea proporţională.

Introducerea reprezentăriî proporţionale nu s'a făcut dintr'odată, aşa cum vrea s'o facă guvernul la noî.

Incă cu zece anî maî înainte se începuse o propagandă activă condusă de o ligă R. P. ca în Franţa şi Belgia. Numaî în urma acestei propagande energice s'a ajuns la întocmirea unuî sistem de R. P. care chiar aşa nu este de loc dintre cele maî perfecte. Dar maî ales nicî în Belgia, după cum am văzut, nicî în Bulgaria nu s'a introdus reprezentarea proporţională odată cu lărgirea dreptuluî de vot. De aceea credem că un bun sistem de R. P. nu se va putea introduce aci la noî odată cu lărgirea dreptuluî de vot. Vom arăta în altă parte pentru care motiv.

Sistemul de reprezentarea proporţională bulgar, luat după sistemul în vigoare în cantonul Geneva din Elveţia, este inferior celuî belgian. El consistă în scrutin de listă. Alegătorul votează o listă întreagă fără a avea dreptul de a schimba ordinea înscrierei candidaţilor. Dacă alegătorul a schimbat ordinea listeî, aceasta nu are nicî un efect, ordinea indicată de partid fiind ţinută în consideraţie la despuierea scrutinuluî. Prin urmare voinţa alegătoruluî joacă un rol foarte redus în alegerî cu acest sistem, maî redus chiar decât cu scrutinul de listă majoritar.

Căcî pe când cu scrutinul pe listă majoritar, alegătorul avea cel puţin putinţa ca votând pentru o listă întreagă să fie de folos candidatuluî pe care îl cunoştea, c usistemul de reprezentare proporţională bulgăresc se poate ca tocmaî candidatul pentru reuşita căruia alegătorul a votat lista întreagă să cadă fiind în coada listeî şi astfel voinţa alegătoruluî să fie falşificată. Numărul de scaune ce se atribue fiecăreî liste se calculează cu ajutorul *coţientuluî electoral* ca în toate sistemele de R. P. Candidaţiî din capul listeî se bucură de o reuşită sigură pe când ceî dela urmă sunt sacrificaţi dela început. Coţientul electoral se obţine împărţind numărul total al voturilor obţinute de toate listele prin numărul deputaţilor de ales.

Fiecare listă va da atâţia deputaţî de câte orî numărul de voturî obţinute de ea se cuprinde în acest coţient saû împărţitor electoral. De pe liste se iaû pur şi simplu deputaţiî carî sunt în capul listeî, iar ceî dela coadă sunt sacrificaţi. Prin urmare cu un astfel de sistem nu se vor maî alege deputaţî, candidaţiî ceî maî meritoşî, ci aceî carî aû ştiut maî bine să se insinueze în inima unuî şef de cele de maî multe orî vanitos şi egoist.

Aceasta cu un sistem de R. P. destul de perfecţionat ca cel bulgar; dar ce se va întâmpla cu un sistem de vot, ca cel de care se vorbeşte că ar fi bine să se introducă la noî (?) în care minorităţile sunt dela început mărginite la un număr fix de două saû treî locurî, stabilite prin lege şi care locurî şi ele pot fi smulse de către partidul dela putere prin candidaţiî independenţî eşiţî din mijlocul luî? Va fi domnia absolută a scrutinuluî de listă fără niciî un paliativ. Noî ne mirăm că a putut fi măcar vorba de introducerea tocmaî a celuî maî prost dintre sistemele de reprezentare proporţională, faţă de care chiar sistemul de R. P. bulgăresc ar fi mult maî bun.

*

Despre modul de funcţionare a sistemelor de reprezentare proporţională vom vorbi maî târziu.

(Va urma).

***

FILME

LA ATENA

Văzusem la Paris femeca-birjar mânând cu îndemânare gloaba înhămată la vehiculul încredinţat eî, iar la Atena am văzut femeca-lustragiu, ceea ce nu văzusem la Paris.

In piaţa Concordieî din capitala Greciei e un colţişor, sub umbra unor boschete de palmieri unde lustragiiî aû voie să-şî aşeze cutiile şi să-şî exercite meseria.

Printre aceştî lustragiî erau şi treî femeî harnice carî munceau la rând cu bărbaţiî.

In primul moment, am crezut că văcsuitoarele ateniene nu serveau decât clientela femenină, care n'ar fi dorit să-şî încredinţeze gingaşele picioruşe mâinelor aspre şi profanatoare ale necioplitilor lustragiî masculini. Mă înşelam. Văcsuitoarele serveau atât pe bărbaţi cât şi pe femeî în schimbul celor deca lepta.

Am fost curios să ştiu prin ce împrejurare sexul frumos ajunsese în Atena atât de departe în cât concura pe bărbaţi până şi în modesta îndeletnicire de lustragiu, şi iată ce am aflat:

Acum cătva timp, o tânără fată orfană de tată şi de mamă, fără rude şi fără protecţie, rămăsese muritoare de foame. Cunoştea puţin croitoria şi găsi un locşor într'un atelier. Cum însă era frumuşică, patronul eî se simţi dator să-î facă oarecarî propuneri ţignitoare. Cinstită din fire, tânăra croitoreasă îşî căută alt patron. Nici aci însă nu scăpă de propunerile galante ale noului eî stăpân. Desperată, ea se lăsă de croitorie şi începu să rătăcească prin uliţele oraşuluî, căutând un mijloc de traî cinstit.

Atunci, îî veni ideea de a îmbrăţişa cariera de văcsuitoare de ghete. Era, în definitiv, o profesie liberă, care nu cerea un prea mare capital şi care îî asigura un traî umilitor dar mai preferabil decât acela al prostituţieî către care o împingeau patronîî la carî servise.

Mare îu deci uimirea ateniencor când, într'o bună dimineaţă zărirâ în piaţa Concordieî o tânără fată văcsuind ghetele trecătorilor. Succesul tinereî văcsuitoare a fost colosal. Un cerc enorm s'a format imediat în jurul eî, fiecare trecător aşteptând să-î vină rândul ca să-şî întindă piciorul pe cutia văcsuitoareî. Aglomeraţia era atât de mare în cât poliţia a fost nevoită să ia măsurî. Maî mulţî poliţiştî aû fost postaţi lângă cutia cu pricina spre a menţine ordinea.

Taxa sporise considerabil. Ceî maî mulţî, înduioşaţî de romanul tinereî nenorocite, îî ofereau în loc de zece centime un leu şi chiar cinci. Faima văcsuitoareî se întindea din ce în ce. Acum veneau şi de prin provincie să-şî văcsuiască ghetele la tânăra d-şoară. Nu trecu mult şi văcsuitoarea făcu maî multe miî de leî. Atunci se lăsă de meseria de văcsuitoare şi-şî deschise o cofetărie care îî merse admirabil.

De altă parte, nu-î lipsiră niciî pretendenţîî la mâna eî înegrită de crema cavaler. Aşa în cât se măritâ şi deveni o bună gospodină.

Scriind aceste rânduri, nu sunt nicidecum, stăpânit de gândul de a îndemna pe fetele dela noî, carî s'ar găsi în situaţia văcsui-